

LES REPERCUSSIONS DE LA GUERRA HISPANO-NORD-AMERICANA A LES ILLES BALEARS (abril-agost de 1898)

ANTONI MARIMON RIUTORT

Encara que ja era el quart any de guerra des de l'inici de l'aixecament independentista a Cuba, i que eren milers els joves illencs que havien passat a defensar la unitat d'Espanya a les llunyanes terres d'Ultramar, en cap moment hi havia hagut la possibilitat que Mallorca es convertís en l'escenari del conflicte. En canvi, quan els Estats Units entraren en guerra contra Espanya l'abril de 1898 aviat es va fer evident que cap racó de les costes espanyoles s'escapava d'un possible atac dels poderosos vaixells de l'armada nord-americana. A més, com és lògic, eren els arxipèlags, les Canàries i les Balears, els objectius més previsibles en cas que els Estats Units es decidissin a atacar el territori metropolità espanyol.

No mancaren durant els primers mesos de 1898, algunes notícies que feien referència a l'interès dels Estats Units per ocupar totes les Balears o només Menorca. Així, el diari *La Última Hora* publicà el 3 de maig un article de la premsa de París que es feia ressò de la possibilitat que Estats Units i Gran Bretanya, un cop derrotada Espanya, es repartissin els seus territoris ultramarins. Es preveia la possibilitat que els nord-americans ocupassin per sorpresa Palma, que després seria cedida als britànics.¹

L'INICI DE LA GUERRA AMB ELS ESTATS UNITS

La notícia de l'inici de la guerra hispano-nord-americana aparegué a la premsa de Palma el dia 21 d'abril de 1898. Ja abans, en el context de l'ambient prebel·lic entre Estats Units i Espanya provocat pel desastre del *Maine*, els atacs de la premsa groga nord-americana, el descobriment de la carta de l'ambaixador Dupuy de Lôme i altres incidents, el govern de Madrid havia decidit enviar material de guerra a Palma i Maó. En aquella mateixa època, el consistori d'Eivissa feia fervoroses proclames patriòtiques ultraespanyolistes i sol·licitava reforços per pal·liar l'abandó militar en que es trobava. A mitjan maig de 1898, la premsa informava que ja es realitzaven algunes obres de defensa prop de Palma.

Tot d'una després d'esclatar la guerra, començaren a arribar els primers reforços. D'altra banda, d'acord amb la íntima unió que hi havia entre l'església i l'estat, el vicari capítular, Pere Joan Campins Barceló, va prescriure rogatives implorant la pau, i la Diputació Provincial de Balears prengué els següents acords:

¹ Miquel PAYERAS: "Cuba, Filipines...i Balears?". *El Temps*, València, número 723, 27 d'abril de 1998, pàg. 42-45.

- Expressar el seu suport incondicional al capità general.
- Destinar 75.000 pessetes a la Subscripció Nacional.
- Oferir al govern de Madrid un donatiu de 10.000 pessetes mensuals.
- Oferir l'Hospital Provincial als malalts del ram de la guerra.
- Recomanar als pobles que es comuniquin amb telègraf o telèfon.
- Sol·licitar permís per a realitzar un emprèstic de 250.000 pessetes per atendre aquestes qüestions.

El dia 23 d'abril, hi va haver manifestacions a Palma i a Manacor. A Palma, els manifestants, *en número muy elevado, vitoreaban a la nación y al ejército al son de la marcha de Cádiz*, passaren per davant l'Ajuntament i del Centre Militar, on es pronunciaren discursos a favor d'Espanya. A Manacor, la societat *La Torre* organitzà una altra manifestació espanyolista. Una banda de música se situà davant l'edifici d'aquesta societat i, als acords de la marxa de Cadis, hissaren banderes espanyoles i donaren visques a Espanya, a l'exèrcit i a l'armada. La manifestació es va dirigir a l'Ajuntament, al domicili del batle, al del capità de la guàrdia civil i al quarter de carabiners, on hi va haver diverses mostres de patriotisme.

Aquest mateix dia, a Palma, la societat Centre Militar va acordar cedir per a l'hospital de sang el seu local si es produïa un atac nord-americà i organitzar un batalló de voluntaris amb caps i oficials retirats.

El dia 24, fou l'Ajuntament de Palma qui va prendre les mesures que considerà adients davant la nova situació:

La ciudad de Palma, ante el conflicto provocado por los Estados Unidos, con menosprecio del derecho español, responde serena, firme y decidida a una provocación injusta aportando á la corriente nacional el raudal de su entusiasmo, y a las necesidades de la Patria, el conjunto de sus fuerzas todas.

Segons el seu consistori, Palma estava disposta a defensar l'honor *nacional* amb el seu esforç personal i econòmic. L'Ajuntament esperava amb calma els esdeveniments

decidido a arrastrar las contingencias de la guerra, sean cuales fueren; y a contribuir directa e indirectamente a las necesidades de la Patria.

Directament, havia d'aportar la seva quota a la subscripció nacional i l'esforç dels seus veïns. Indirectament, s'havia de posar Palma en condicions d'atendre la falta de recursos que ocasionaria la guerra a les classes treballadores, i de donar suport a la defensa de la plaça en cas de necessitat.

L'Ajuntament va prendre els següents acords concrets:

- Contribuir a la subscripció nacional amb 50.000 pessetes.
- Pagar el lloguer dels edificis necessaris per a l'allotjament de les tropes que arribaven com a reforços.

- Crear un cos de voluntaris bombers.
- Estudiar un projecte d'obres públiques per donar feina als obrers que vagin a l'atur a causa de la guerra amb els Estats Units.
- Destinar 250.000 pessetes per aquests objectius.
- Contractar un préstec, a un interès màxim del 5%, per aconseguir aquestes 250.000 pessetes.
- L'emprèstit estaria format per 100 pagarès municipals de 2.500 pessetes, garantitzats per les signatures de particulars que siguin admesos pels prestadors.
- L'Ajuntament garantitza els seus compromisos amb els seus recursos lliures.
- Si la col·locació dels pagarès superàs les 250.000 pessetes, es preferirien els que tenguessin menys del 5% d'interès.
- Crear una comissió per assessorar al batle en aquests afers. Formaren part d'aquesta comissió els regidors Pou, Serra, Sureda, Zaforteza i Salom.²

D'altra banda, el bloqueig nord-americà de les colònies espanyoles provocà la interrupció total de les relacions econòmiques amb les Balears i, en conseqüència greus dificultats per a diversos sectors de les economies de Mallorca i Menorca. Especialment crítica va ésser la situació del sector del calçat ja que molts de tallers i fàbriques varen haver de tancar fins a vint setmanes. Les conseqüències socials varen ésser tan greus que augmentà molt l'atur, les institucions varen haver d'obrir *cuines econòmiques* per evitar la fam i alguns treballadors sense feina optaren per emigrar.

ELS REFORÇOS DE TROPES A MALLORCA, MENORCA I EIVISSA.

Ben aviat, el govern de Madrid envià tropes per reforçar les guarnicions de les Illes Balears davant un hipotètic atac nord-americà. Dia 20 d'abril de 1898 arribaren a Palma dues companyies de sapadors, i, l'endemà, dues bateries d'artilleria i una companyia d'enginyers, amb un total de 180 homes. Davant la propera arribada de més tropes, el dia 25 per la nit, es va repartir per Palma la següent proclama del batle, el liberal Eugeni Losada Mulet:

Palmesano: Un deber ineludible nos llama a recibir, con los brazos abiertos, a los generosos soldados que vienen a esta ciudad para defender su recinto, sagrado porque pertenece a la Patria, inolvidable porque custodia nuestro honor y el honor de nuestros hijos.

¿Qué menos podemos hacer que saludar con grito unánime de bienvenida, a la porción de nuestro glorioso Ejército, encargada de mantener sobre las fortalezas de Mallorca el mismo pabellón que plantó en ella el poderoso brazo de Jaime I?

Palmesanos: los iniciadores de la importante manifestación del domingo, os convocan, reconocidos, para reunirnos mañana a las siete, junta

² Arxiu Municipal de Palma. Expediente sobre defensa de la ciudad de Palma con motivo de la guerra con los Estados Unidos. Lligall 201, número II (1898).

al café de Colón, anticipando los gritos de ¡Viva España!, ¡Viva el Ejército! y ¡Viva la Armada!.

El dia 26 d'abril, arribà a Palma el batalló *Wad Ras*. Bona part de la població va rebre als soldats enmig d'ovacions i de mostres de joia. L'endemà, arribaren a Maó els batallons *Del Rey*, *De León* i una bateria de l'11è Regiment. El diari *El Bien Público* publicà un manifest titulat *¡Menorquines!*, que exhortava als maonesos a anar a rebre als

*que són enviados para salvaguardar de nuestro pabellón; vayamos todos á estrechar la mano de los que dispuestos vienen, si ocasión se presta para ello, á regar con su generosa sangre los inmarcesibles laureles de la gloria; vayamos todos a gritar con todo nuestro corazón ¡Vivan nuestros ejércitos de mar y tierra! ¡Viva España!.*³

També a Eivissa, on l'Ajuntament ja havia demanat reforços el 13 d'abril, les tropes foren rebudes per una gentada. Als balcons s'havien col·locat moltes banderes espanyoles i sobre la porta de la murada hi havia *un grande y hermoso transparente con el lema 'Ibiza al Ejército'*. Els soldats varen esser obsequiats amb un berenar pagat per particulars.⁴

Quasi al mateix temps, el 28 d'abril, es mobilitzaren 532 dels 832 excedents de cupo de Balears del reemplaç de 1897. Aquest mateix dia arribà a Palma el batalló *Canarias* i, l'endemà, una bateria d'artilleria i una secció d'enginyers telegrafistes. Dia 29, part del batalló *Canarias*, amb el general Barraquer, arribà a Inca, on foren rebuts per la població:

*A las 6 de la tarde, momento de la llegada de las fuerzas designadas a Inca, el entusiasmo del pueblo era delirante, compacta muchedumbre invadía la carretera y todas las calles de tránsito. Antes del desfile, acompañó la Bandera del Batallón "Canarias" a la Casa Consistorial tocando las tres músicas la marcha Real (dos de Inca y la del Batallón). A continuación se desfiló delante del General Barraquer y Alcalde Sr. Nicolau y demás autoridades civiles y militares. Terminado el desfile se situó la fuerza en la plaza de la Iglesia desde donde se iban alojando a la tropa sin ninguna dificultad por las casas particulares de los vecinos.*⁵

En aquesta ciutat es concentraren diverses unitats. A més de l'esmentat batalló d'infanteria, hi havia l'esquadró de cavalleria de Mallorca i la 8ª bateria d'artilleria montada. Un dels soldats que arribaren a Inca era l'escriptor Ramiro de Maeztu, que llavors tenia 23 anys.

Sembla que sota el comandament del general José Barraquer s'organitzà una columna volant que recorregué la Part Forana. L'1 de maig partiren tropes cap a sa Pobra i Alcúdia i

³ *El Bien Público*, Maó, 26 d'abril de 1898.

⁴ Un total de 194 civissencs varen pagar entre 0,25 i 5 pessetes cadascún, de manera que es recaptaren 192,7 pessetes. La llista de donants fou publicada en el *Diario de Ibiza* (Eivissa) a partir del 29 d'abril de 1898. Per als reforços, vegeu aquest mateix diari, el 13 i el 26 d'abril.

⁵ *La Almudaina*, Palma, 30 d'abril de 1898.

el 6 d'aquest mateix mes, la columna volant de Barraquer era a Pollença. El 12 de maig dues columnes volants arribaren a Sóller i, el dia 17, la columna del general Barraquer era a Manacor. Tres dies més tard, aquesta columna, composta de sis-cents soldats, arribà Felanitx. Poc després, el 25 de maig, la columna volant va arribar a Porreres. A Felanitx s'hi va instal·lar, el 22 de maig, una brigada d'enginyers militars, per tal de comunicar telegràficament Santanyí i Felanitx. El 27 de maig, arribaren a Palma més tropes pels batallons "Canarias" i "Wad Ras", i, el 14 de juny, encara arribaren dos obusos.⁶ Pel que fa a Eivissa, el 27 de juny varen partir 50 soldats de la guarnició cap a Cabrera, que foren compensats amb una secció d'artilleria que va sortir de Palma cap Eivissa el 6 de juliol.⁷

MESURES DEFENSIVES I POR DAVANT UN POSSIBLE ATAC NORD-AMERICÀ

En previsió d'un atac nord-americà s'iniciaren obres defensives a llocs estratègics de la costa, com Palma i Illetes, i també a Bellver. A Palma, a començament de juliol, es varen construir trinxeres a la plaça de la Llonja s'esbucaren unes casetes que hi havia al moll. Es feren estudis per col·locar pont llevadissos a algunes portes de la murada i hi va haver una petició de col·locar torpedes a la badia de Palma.

Poc després de la derrota espanyola a Cavite (1 de maig de 1898), el capità general de Balears, Rosendo Moïno Mendoza, va declarar l'estat de guerra i publicà el següent ban (8 de maig):

Hago saber: Que habiendo cesado en sus facultades la autoridad civil en virtud de orden gubernamental, corresponde a mis atribuciones prevenir que en las circunstancias porque la Patria atraviesa se turbe la tranquilidad pública, bajo pretexto ni razón alguna; por tanto, usando de las facultades que las Reales Ordenes y disposiciones vigentes me confieren, ORDENO Y MANDO:

Art. 1º- Queda declarado el estado de guerra en todo el territorio de las Islas Baleares.

Art 2º- En vista de esta declaración, serán sometidos a la jurisdicción de guerra, además de los delitos que son de su exclusiva competencia, según las disposiciones vigentes, los comprendidos en la Ley de orden público y todos los que abraza el título primero y cuantos tiendan a producir alteración en el orden público, cualquiera que sea el medio empleado para cometerlos, incluso el de imprenta.

Art. 3º- Quedan advertidos los individuos de tropa en situación de reserva y cuantos se hallen disfrutando y tomen parte en los delitos indicados que serán juzgados por los tribunales militares y sufrirán todo el rigor de las leyes.

⁶ Simón GUAL TRUYOL: *Un siglo de historia de Inca a través de su guarnición militar (1886-1986)*. Palma de Mallorca, 1986, 29-31; Pere XAMENA FIOL: *Història de Felanitx*, Mallorca, 1975, ii, 221; i AYUNTAMIENTO DE PALMA: *Notas de acuerdos municipales desde 1851 a 1907*, 1907, 173.

⁷ (*Diario de Ibiza*, 27 de juny de 1898.

Art. 4º- Serán tribunales competentes para conocer en juicio de las causas que formen los Consejos de Guerra que establece en los casos respectivos el Código de Justicia Militar.

Art. 5º- Los tribunales y Autoridades del orden civil, seguirán ejerciendo su jurisdicción en cuanto no se oponga en lo mandado en este bando.

Aquest mateix dia hi va haver una important pelegrinació des de la Seu a la capella de Sant Alonso Rodríguez, protector de Mallorca, en el bosc de Bellver.

El 4 de maig, importants propietaris mallorquins es reuniren i acordaren adreçar-se al capità general per oferir-se a cobrir totes les despeses per col·locar torpedes a la badia de Palma. En aquella mateixa època es va donar per acabat, de forma sobtada, el curs escolar.

Durant el mes de juny continuaren els preparatius militars. Així, es varen acabar les trinxeres que es bastien prop de la Llonja i de la murada de Palma. D'altra banda, s'anuncià que les fortificacions properes a Palma ja es trobaven totalment preparades. Sovintejaven a la premsa les notícies que feien referència als preparatius nord-americans per disposar d'una flota capaç d'atacar les costes europees d'Espanya.

Després de l'aclaparadora derrota naval de Santiago de Cuba (3 de juliol), la intranquil·litat augmentà enormement perquè es temia que l'estol nord-americà de l'almirall William Thomas Sampson o una altra esquadra travessàs l'estret de Gibraltar i es dirigís contra les Balears. A Mallorca, i també a Eivissa, hi havia temor cada vegada que es divisava un vaixell desconegut, i el 19 de juliol es varen apagar els llums de tots els fars de les Balears. El 12 de juliol el diari *La Última Hora* especificava que la flota d'invasió nord-americana era composta pels creuers *Newark, Oregon, Massachussets*, els creuers auxiliars *Dewie, Yankee, Josemite* i *Yale* i sis vaixells de transport de carbó. El seu cap era el comodor Watson i el seu primer objectiu les illes Canàries.

El 15 de julio apareixen telegrams a la premsa que afirmen que l'estol nord-americà ja és a l'estret de Gibraltar. El 17 de juliol, un telegrama arriba a Palma amb la notícia que uns pescadors han vist l'estol nord-americà en el Mediterrani rumb a les Balears. Aleshores, la por s'apoderà de la capital de les Balears. Molta de gent va fugir de la ciutat per por a un bombardeig nord-americà.

El dia 18 de juliol, el capità general va suspendre les garanties constitucionals amb aquest ban:

Hago saber: Que en cumplimiento del Real Decreto de 14 de los corrientes inserto en la Gaceta de Madrid nº 196, quedan suspendidas en estas islas las garantías constitucionales a que se refiere el artículo 17 de la Constitución de la Monarquía; en su consecuencia ORDENO Y MANDO:

Primero: No se verificará reunión de índole política, no asociación pública de ninguna clase sin previo permiso de la Autoridad Militar.

Segundo: Los periódicos, impresos, grabados y publicaciones de cualquier género, necesitan la previa autorización de esta Capitanía General, remitiendo al efecto dos ejemplares con cuatro horas de anticipación, a darse a luz, para evitar de este modo perjuicios a las empresas periodísticas.

Tercero: Queda en toda su fuerza y vigor lo dispuesto en mi Bando de 8 de Mayo último, en cuanto no se oponga al presente.

Cuarto: Los contraventores de este Bando quedarán sujetos a las responsabilidades que establecen los Códigos de Justicia Militar y penal ordinario y Ley de Orden Público de 23 de Abril de 1870, según la índole y gravedad de sus trasgresiones.

Quinto: El procedimiento en las causas criminales continuará regíendose por las Leyes y disposiciones vigentes, tanto en los procesos en que conozca la jurisdicción ordinaria, como en los sometidos a las especiales de Guerra y Marina.

La sensació de por s'anava estenent per Mallorca. Disposam d'un testimoni oral d'aquella època, el de Joana Aina Riera Gamundí, de Pòrtol (Marratxí):

Llavó mos n'anàrem a Illetes, a un castell que encara hi ha, i a Illetes hi vàren estar set anys. Quan vàrem esser allà féren de cantiners, i d'allà llavó havien de venir ets ianquis. No sé qui era que havia de venir de fora Mallorca a matar-mos a tots i no mos mataren ninguns. Havia de venir i ja veiem barcos i veiem fum i moltes coses i no hi havia res.⁸

Una gentada abandonà Palma en vaixell, ferrocarril o carro. Mossèn Antoni Maria Alcover ha explicat en el seu dietari que la por augmentà quan es va saber que el capità general havia donat orde de tomar tots els ponts de les portes de Palma. Sortosament, aquesta mesura no es va arribar a executar. El 18 de juliol de 1898, el bisbat autoritzà totes les religioses de Palma per sortir dels seus convents, tot d'una que fos imminent el bombardeig americà. Davant aquesta situació, el capità general va haver de publicar, el 19 de juliol, el següent ban:

Hago saber: Que habiendo llamado la atención de mi autoridad el número considerable de familias que abandonaron esta población a causa de pánico injustificado; en evitación de perturbaciones siempre lamentables, prevengo:

Primero: Que caso de presentarse el enemigo a la vista de nuestra plaza y disparado por el fuerte de San Carlos el cañonazo de alarma, los vecinos de esta ciudad procurarán no producir tumulto de ningún género, permaneciendo en sus casas o abandonando la población con mesura y sin atropellamientos perjudiciales.

Segundo: Quedan obligados los almecenistas de sustancias alimenticias y propietarios de molinos, tahonas, mataderos y cualquiera otro establecimiento de viveres a permanecer en la población, o en su defecto,

⁸ Joan MIRALLES: *Un poble, un temps*. Turmeda, Palma de Mallorca, 1973, 155.

dejar dependientes o representantes con personalidad legal al frente de sus establecimientos.

Tercero: Los poseedores de algibes, fuentes y pozos procurarán tenerlos en el mejor estado de conservación en las presentes circunstancias y con la mayor dotación de agua.

Cuarto: Los contratistas del Ejército y expendedores al público de comestibles y bebidas de cualquier clase, incurrirán en las responsabilidades que establece el Código de Justicia Militar, en su artículo 305 y siguientes y el Código ordinario y en capítulo 5º, título 13, libro 2º, caso de adulteración o merma de sus artículos, o de maquinaciones para alterar sus justos precios.

Quinto: Los contraventores de este Bando incurrirán en las responsabilidades penales según la índole y gravedad de sus infracciones, y además en las multas determinadas en los artículos 38 y concordantes de la Ley de Orden Público, correctivos en estos últimos impuestos prudencialmente en armonía con la falta.

Palmesanos: No son las circunstancias para entregarse a debilidades indignas del noble corazón español, sino las de responder virilmente a los ataques del enemigo: Vosotros siempre habeis acudido valerosamente a la defensa de la Patria; y no habeis de desmayar en esta ocasión; así lo espera vuestro Capitán General.

El 20 de juliol, el capità general li comunicà al batle de Palma, mitjançant el governador civil, que en previsió del que pogués passar a Palma, esperava organitzàs

el servicio de heridos, incendios y el de brigadas de operarios que se podran dedicar á quitar los escombros que pudieran interrumpir la vía pública en caso de bombardeo.

Poc després, l'Ajuntament de Palma prengué diversos acords per si la ciutat fos atacada pels Estats Units. Respecte als serveis d'incendis i de salvament es disposà:

- Augmentar fins a 100 el nombre de bombers.
- Demandar als particulars les bombes d'aigua.
- Tenir els depòsits d'aigua sempre plens.
- Sol·licitar als sindicats de Regatge de les fonts de la Vila i d'En Baster, l'ús de l'aigua de les seves síquies.
- Preparar un campament per als indigents.

Quant als serveis sanitaris, l'Ajuntament acordà:

- Instal·lar un botiquí a Cort i a les sis escoles públiques que llavors hi havia a Palma.
- Organitzar un hospital de sang a l'església dels caputxins.
- Posar-se d'acord amb la Diputació Provincial i amb la Creu Roja.

Com a mesures de precaució, s'acordà el següent:

- Sol·licitar a l'autoritat militar que fes desaparèixer les municions inútils.
- Que aquesta autoritat indicàs les precaucions útils en cas de bombardeig i els punts de la ciutat on hi hagi menys perill.
- Utilitzar dins la ciutat l'enllumenat de petroli que hi havia en els suburbis.
- Crear una comissió de regidors a cada districte perquè no permetessin l'existència de materials inflamables.
- Entrar en contacte amb comerciants i magatzems per a assegurar l'existència de subsistències dins la ciutat.

El capità general, a través del governador civil, respongué a algunes de les qüestions plantejades. Rosendo Moïno assenyalà que en cas de bombardeig caldria facilitar la sortida ordenada de la plaça; introduir la major quantitat possible de queviures i d'aigua, i fusta, ferro i ciment per a les reparacions. També s'haurien d'organitzar colles d'obrers i un servei contra els incendis. A més, indicà que no es podia precisar cap lloc dins la ciutat que està lliure de l'acció del foc enemic, com no fos Santa Margalida, utilitzable només si l'enemic no desembarcava.⁹

A Eivissa, el metge Guillem Ramon proposà que s'obris una subscripció per a socórrer els pobres en el cas que els nord-americans atacassin l'illa.¹⁰

El dia 19 de juliol arribaren a Palma telegrams procedents de Cadis i Madrid que desmentiren la presència de la flota nord-americana en aigües mediterrànies. Poc a poc desaparegué la por i es retornà lentament a la normalitat.

LA DERROTA ESPANYOLA I EL RETORN A LA NORMALITAT

La derrota naval de Cavite (1 de maig) fou molt comentada a Palma, però no va succeir com a Madrid, que quan es va saber la notícia, s'organitzà una manifestació contra el govern liberal.

Poc després, la batalla de Santiago de Cuba motivà que alguns diaris de Palma editassin suplementos extraordinaris. La derrota causà consternació a Santa Catalina perquè diversos cataliners anaven embarcats en l'esquadra de l'almirall Cervera.

Després d'aquests desastres, sembla que a Mallorca no causaren especial conmovió ni la signatura de l'armistici general (12 d'agost) ni la posterior pau de París (10 de desembre).

El 14 d'agost de 1898, el governador civil informà de la fi de la guerra amb els Estats Units. A Palma, aviat començaren les obres per llevar les defenses construïdes sobre les murades. A Eivissa, es taparen les trinxeres obertes prop de la capital. Els far de les Balears es tornaren encendre i el 29 d'agost es restabliren les garanties constitucionals.¹¹

⁹ Arxiu Municipal de Palma: *Notas de acuerdos municipales desde 1851 a 1907*, nota 2.

¹⁰ *Diario de Ibiza*, 18 de juliol de 1898.

¹¹ *La Última Hora*, 1-6 de maig; 3-7 de juliol; 12-15 d'agost i 10-12 de desembre de 1898.

Per aquestes mateixes dates, partiren cap a la Península les tropes que havien vingut a reforçar les guarnicions de les Illes Balears. El 23 d'agost, a les dues de la matinada, les forces detacades a Inca es concentraren a les places de l'Església i de Santo Domingo. Una vegada formats, els soldats es dirigiren cap a l'estació del ferrocarril, seguits per molts d'inquers i per una comissió de l'Ajuntament. A Palma els va acomiadar el capità general, Rosendo Moïño Mendoza i el seu estat major. Varen partir en el vapor *Bellver* cap a Barcelona, des d'on marxarien a Madrid. L'endemà, embarcà cap a València en el vapor *Cataluña* l'artilleria montada.¹²

Alguns regidors de l'Ajuntament de Palma mostraren la seva disconformitat davant la retirada de les tropes, el 29 d'agost, i argumentaren que encara no s'havia signat la pau amb els Estats Units.¹³

A Menorca, les unitats que havien arribat els mesos d'abril i maig (els segons batallons dels regiments d'infanteria Rey nº 1 i León nº 38, una secció del Regiment Montat d'Artilleria nº 11 i el primer regiment de minadors sapadors), partiren en dues tongades, l'agost i l'octubre de 1898.¹⁴

Pel que fa a Eivissa, malgrat les protestes de les autoritats, els reforços deixaren l'illa el 26 d'agost de 1898.¹⁵

RESUM

A l'estiu de 1898, una vegada derrotada l'armada espanyola a les Filipines i Cuba, era possible un desembarcament nord-americà a Canàries o Balears. En aquest arxipèlag, es realitzaren nombrosos preparatius bèl·lics i, fins i tot, hi v haver alguns moments de pànic.

ABSTRACT

In the summer of 1898, when the spanish navy had been defeated in Cuba and the Philippines, it was possible a North American landing in the Canary Islands or in the Balearic ones. In this archipelago, a lot of preparations for war were made and some awful moments were lived too.

¹² Joan POU MUNTANER: *Noticias y relaciones históricas de Mallorca. 1896-1900.* (en premsa).

¹³ MULET; PUJOL; ROCA; UMBERT: *Ideología y sociedad en Mallorca frente al conflicto cubano.* 68. (inèdit quan ho consultarem).

¹⁴ "Pasajeros entrados y salidos (del port de Maó)", *Revista de Menorca*, 1898, 189.

¹⁵ *Diario de Ibiza*, 27 d'agost de 1898.